

Błyski

Czas nie wybacza

O nowej książce poetyckiej Czesława Sobkowiaka

„Poetom wymyka się świat / Który z kawałków i ruin / Próbują sklecić ale nadą-
ża / Tylko śmierć ze swoim zadaniem” –
wstrząsająco konstatuje w swojej siedem-
nastej już książce poetyckiej zielonogórski
twórca **Czesław Sobkowiak**. Rozpacz tego
zdania jest bezsprzeczna, a wynika też z
gorzkiego przeświadczenia o iluzoryczności
sztuki i nieuchronności kresu. Jest to zara-
zem diagnoza współczesnej kultury (więc i
poezji), która zaprzecza dawnym wzorom.

Anna Dominiak

W bardzo ważnym i rozległym „Traktacie
o tym co teraz” zapisał poeta swój lęk przed
niszczącą przyszłością, której kroki sły-
chać coraz wyraźniej, a której twarz gubi się
pośród sprzecznych tendencji. Relatywizacja
znaczeń, płątanie pojęć, coraz boleśniej
doświadczana samotność i pustoszejący
świat, to główne tony tego zbioru. W miejscu
i przestrzeni opustoszałej nie pojawia się nic
trwałego. W wierszu „Na ławce” czytamy:

*Stary człowiek
Przed blokiem
Na samotnej ławce
Dziwnie patrzy
(...)
Już wie o życiu
Wystarczająco zobaczył*

Tego typu refleksja jeszcze mocniej i
dramatyczniej wybrzmiewa ze strof poematu
„Puste mieszkanie”. To bardzo ważny dla
tego tomu utwór, jakby lament po odejściu
człowieka. Po śmierci zostają rzeczy, ale i one
są w końcu totalnie uprzątane, bezlitośnie
wyrzucane. Nad tymi spostrzeżeniami unosi

się metafizyczna trwoga i trudne pytanie o
sens życia, w które wpisane jest okrucień-
stwo losu: „Powietrze zapomina / Nawet o
zapachu obiadu / Wszystko zniknięte do
końca”.

Pamiętajmy, że w poezji Sobkowiaka
zawsze obecna była wieś, jej koloryt, realia,
krajobraz, przywiązanie do rustykalnych
tradycji i obrazowanie domowych doświad-
czeń prostego życia, które choć nie było
wolne od dramatów, to dawało poczucie
trwania tego, co najistotniejsze. I w tej książ-
ce wyraźnie to słycać – nostalgię za utraconym
czasem. Jednak nadal daje o sobie moc-
no znać trwałość i wielkość przyrody. Do niej
poeta się zwraca. Widać to szczególnie w
dwuwiersowych tekstach, zawierających
jakby iluminacyjne doznania uroku natury:
„Zapach akacji” lub „Bez”. Przenicowanie
nimi, kontrapunktowo, tego tomiku dało
dobry efekt. Świat dostarcza trudnych do-
świadczeń, ale można im przeciwstawić
naturalne piękno, nastrój wieczoru, wartości
zmysłowe. Podmiot zyskuje szansę wyba-
wienia się z przygnębiającej melancholii
(„Słowik”):

*Aż nagle słowik
Tylko on w centrum
(...)
Tak się wsłuchuję
W jego śpiew.*

Poeta, co widać, niekiedy przyjmuje też
postawę mentora, a nawet moralisty („Con-
rad”), kierującego swoje imperatywy do
pokolenia przemiany ustrojowej, stawiającego
na pierwszym miejscu materialną kon-
sumpcję („Pokolenia”). W tym głosie po-
brzmiewa nawet romantyczny idealizm
zakładający, że to, co w imię idei powiedzia-
ne będzie głośno i wprost, uzyska moc
sprawczą. To bardzo przejmujący ton, a
dawka patosu, w którą ubiera swoje frazy
Sobkowiak, sprawia wrażenie, jakby prze-
mawiał do nas wieszcz, prorok wiedzący
więcej albo po prostu ktoś obdarzony mą-
drością życiowego doświadczenia i wiedzą,
że decydem i sędzią ostatecznym jest
czas:

*Ty jednak miej się na baczności
Gdy czytasz i patrzysz i słyszysz
Myślisz że można wszystko
Można ale czas ci nie wybaczy
(„Traktat o tym co teraz”)*

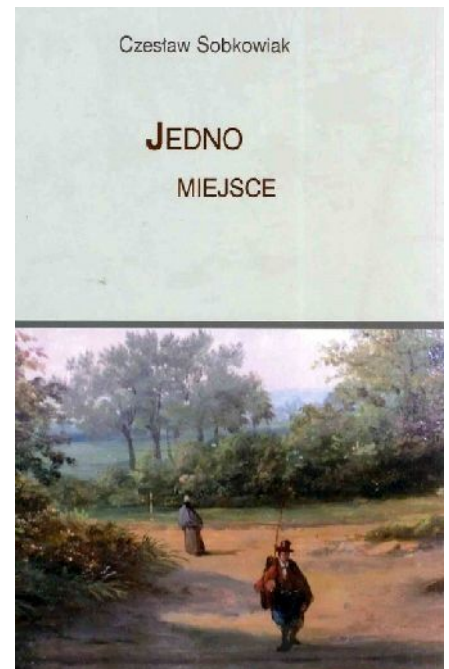
Bohater wierszy pamięta o przemijaniu
ludzi i rzeczy, o coraz bardziej natarczywym
napieraniu degradującej humanistyczne
wartości cywilizacji, budzącej lęk i spychają-
cej na margines tych, którzy za nią nie nadą-
żają. Poeta próbuje opisać dotkliwość tego
stanu i potrzebę odnalezienia duchowego
ładu z dala od zgiełku. Tak jest np. W wierszu
„Na wyspie”, dedykowanym przyjacielowi
Kazikowi: „Pij wino rozmawiaj z ptakami jak
potrafisz (...) Spróbuj na chwilę zatrzymać
przyszłość”. Zwyczajność życia jest warta
docenienia.

Sporo miejsca w tym zbiorze zajmują
wątki metapoetyckie, które zawsze intere-
sowały Sobkowiaka. W tomie pojawia się też

zakwestionowanie tendencji poezji współ-
czesnej, u której źródle tkwi brak autenty-
zmu, pogoń za modą i lingwistyczna ekwili-
brystyka. Sobkowiak stoi na straży poezji
wiarygodnej prawdy, bo tylko taka brzmi
czysto i nie jest narzędziem manipulacji. Jest
temu przekonaniu wierny od dawna.

„Jedno miejsce” przynosi nowe, dojrzałe
refleksje. Wiele tu rezygnacji, sceptycyzmu,
ale i apologii konkretnego. Podmiot artykułuje
swoje stany bardziej esencjonalnie, bez
nadmiaru słów, nie ratuje się łatwym za-
chwytem. Dotąd w wierszach autora ścierały
się równoprawnie: jasna i ciemna strona
istnienia. W najnowszym tomie szala wyraź-
nie przechyla się na stronę tej drugiej. Są w
tych wierszach też nieśmiało artykułowane
momenty zwątpienia w Boga. Jednak jest też
spokój. Słowo zachowuje się liryczną.

Przemijanie to leitmotiv zbioru. Liryczny
bohater sprawia wrażenie, jakby nie zgadzał
się na upływ czasu, dlatego podejmuje dra-
matyczne próby zatrzymania go, obsesyjnie
krążąc wokół motywów podejmowanych w
przeszłości. Choć nie odwraca uwagi ani oczu
od oblicza współczesności (zagadnienia
społeczne od początku u Sobkowiaka były
obecne). Śmierć w tych wierszach przemyka
często, co tylko wzmaga dramat świadomości
mijania. Stąd czasem pojawia się pokusa
wycofania się w prywatność, choć nie mamy
pewności, czy nie jest to gest pozorny. Z
pewnością można rzec, że w świecie coraz
mniej punktów oparcia, które dawałyby
nadzieję. Mówi o tym ta poezja – znakomita
treściowo, wysmakowana artystycznie i
autentyczna.

Czesław Sobkowiak, „Jedno miejsce”. Nakład
autorski, Zielona Góra-Zawada 2017, s. 72.

